

Stratejik Ortaklıktan Sistem Benzerliğine: Azerbaycan ve Türkiye’de Yasama-Yürütme Yapılarının Karşılaştırılması

Emine ÇELİKSOY¹
Burak ÖZDEMİR²

Öz

Türkiye 1991 yılında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği’nden ayrılıp bağımsızlığını kazanan Azerbaycan Cumhuriyetini tanıyan ilk devlet olmuştur. Türkiye’nin Azerbaycan’da büyükelçiliği ve iki adet başkonsoloslugu bulunmaktadır. Azerbaycan’ın Türkiye’de büyükelçiliği ve iki tane başkonsoloslugu bulunmaktadır. Aynı zamanda şu anda iki ülke arasında çok boyutlu ve stratejik bir ilişki sürdürülmektedir. Azerbaycan ve Türkiye birbirlerini “iki devlet tek millet” olarak görmektedir. İki ülkenin tarihi ve siyasi açılarından pek çok ortak noktası bulunmaktadır. Bu çalışmanın konusunu da iki ülkenin hükümet sistemleri arasındaki benzerlik ve farklılıklarının karşılaştırmalı analiz ile ortaya çıkarılması oluşturmaktadır. İki ülkenin de hükümet sistemleri çeşitli değişikliklerle bugün mevcut olan yapılarına kavuşmuştur. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinden birisi olan karşılaştırma kullanılmıştır. İki ülkenin hukuki ve idari metinleri birincil ve ikincil kaynaklardan incelenmiş ve daha sonra ilgili literatürde taranmıştır. Hükümet sistemleri ayrı ayrı incelendikten sonra karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. İki ülkenin ortak yönleri olduğu kadar yasama ve yürütme organları açısından farklılıkları da olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, Azerbaycan Başkanlık Sistemi, Karşılaştırmalı Kamu Yönetimi.

From Strategic Partnership to Systemic Similarity: A Comparison of Legislative and Executive Structures in Azerbaijan and Türkiye

Abstract

Türkiye was the first country to recognize the Republic of Azerbaijan following its independence from the Union of Soviet Socialist Republics (USSR) in 1991. Türkiye maintains an embassy and two consulates-general in Azerbaijan, while Azerbaijan has an embassy and two consulates-general in Türkiye. The two countries currently maintain a multidimensional and strategic relationship. Azerbaijan and Türkiye regard each other as “two states, one nation.” The two countries share many commonalities in historical and political terms. This study aims to identify the similarities and differences between the governmental systems of the two countries through a comparative analysis. The government systems of both countries have evolved into their current forms through various constitutional amendments. This study adopts a qualitative research approach, employing comparison as a key analytical method. Legal and administrative texts from both countries were examined using primary and secondary sources and analyzed in light of the relevant literature. After examining each government system individually, a comparative analysis was conducted. The findings indicate that while the two countries share several common features, they also exhibit notable differences, particularly in terms of their legislative and executive branches.

Keywords: Presidential System of Government, Presidential System of Azerbaijan, Comparative Public Administration.

¹ Doç. Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, eceliksoy@karatekin.edu.tr. ORCID: 0000-0001-8175-8611.

²Bağımsız Araştırmacı, bburak.ozdemir@gmail.com. ORCID: 0000-0002-7228-4247.

Bu makaleye atıfta bulunmak için: Çeliksoy, E. ve Özdemir, B. (2026). Stratejik Ortaklıktan Sistem Benzerliğine: Azerbaycan ve Türkiye’de Yasama-Yürütme Yapılarının Karşılaştırılması. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 59-80.

<https://doi.org/10.26745/ahbvuibfd.1871802>

To cite this article: Çeliksoy, E. ve Özdemir, B. (2026). From Strategic Partnership to Systemic Similarity: A Comparison of Legislative and Executive Structures in Azerbaijan and Türkiye. *Ankara Hacı Bayram Veli University Journal of the Faculty of Economics and Administrative Sciences*, 28 (1),59-80.

<https://doi.org/10.26745/ahbvuibfd.1871802>

Giriş

Aynı coğrafyada hüküm süren, tarihi ve siyasi bağları olan, topraklarında aynı dilin konuşulduğu iki ülkenin çeşitli açılardan benzerlik ve farklılıklarının ortaya çıkarılmasına ilişkin birçok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma da iki ülkenin hükümet sistemlerinin benzerlik ve farklılıklarının ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. Türkiye için 16 Nisan 2017 tarihinde referandum ile değiştirilen Anayasa maddeleri ile kabul edilen ve 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ile Milletvekili genel seçimlerinin ardından fiilen geçilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi çalışmada incelenmiştir. Azerbaycan için 12 Kasım 1995 tarihinde referandum ile kabul edilip 27 Kasım 1995 tarihinde yürürlüğe giren Anayasa ile kabul edilen Başkanlık Sistemi çalışmada incelenmiştir.

İki ülkenin hükümet sistemini karşılaştırmayı amaçlayan çalışmalarda o ülkelerin mevcut hükümet sisteminin oluşumuna yol açan etkenlerden tarihsel olarak bahsetmek gerektiği düşünülmektedir. Bu kapsamda Türkiye için Cumhuriyetin ilanından günümüze uygulanan hükümet sistemlerinden ve Azerbaycan için bağımsızlığını kazanması sürecinden bahsedilmektedir.

Bu çalışma, Türkiye ve Azerbaycan’ın hükümet sistemlerini yapısal ve işlevsel açıdan incelemek amacıyla nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırma disiplini içerisinde yer alan karşılaştırmalı analiz yöntemi temel metodolojisini oluşturmaktadır.

Sosyal bilimlerde karşılaştırma yöntemi, iki veya daha fazla inceleme nesnesinin benzerliklerini ve farklılıklarını sistematik olarak ortaya koyarak genel sonuçlara ulaşmayı hedefler. Bu çalışmada, John Stuart Mill tarafından temelleri atılan Adam Przeworski ve Henry Teune tarafından geliştirilen "En Benzer Sistemler Tasarımı" (Most Similar Systems Design) stratejisi benimsenmiştir (Przeworski ve Teune, 1970: 32-34). Türkiye ve Azerbaycan; dil, tarih, kültür ve "iki devlet tek millet" ilkesiyle sembolleşen siyasi yakınlıkları bakımından yüksek düzeyde benzerlik gösteren iki devlettir. Bu benzer arka plana rağmen, her iki ülkenin anayasal tercihlerindeki ve hükümet sistemlerinin işleyişindeki nüansları tespit etmek, karşılaştırmalı analizin temel odağını oluşturmaktadır.

Araştırma süreci iki aşamalı bir veri toplama ve analiz stratejisi üzerine kurulmuştur:

Birinci aşama doküman analizi aşaması. Bu aşamada birincil kaynak olarak her iki ülkenin güncel anayasa metinleri (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası), yasal mevzuatları ve idari düzenlemeleri incelenmiştir. İkincil kaynaklar kapsamında ise konuyla ilgili akademik literatür, makaleler ve resmi raporlar taranmıştır.

İkinci aşama kategorik karşılaştırma aşaması. Bu aşamada toplanan veriler; *Yürütmenin Yapısı*, *Yasama Yetkisi*, *Atama ve Fesih Mekanizmaları* gibi belirli kategoriler altında sınıflandırılmıştır.

Önce her iki ülke sistemi kendi özel bağlamında betimsel analiz yolu ile incelenmiş, ardından bu kategoriler üzerinden karşılıklı yani yatay bir analize tabi tutulmuştur.

1. Teorik Arka Plan

Çalışmanın teorik arka planını Türkiye için cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, Azerbaycan için başkanlık sistemi oluşturmaktadır. Sistemlerin genel özellikleri, yasama organları, yürütme organları, sistemlere yöneltilen eleştiriler bu kapsamda ele alınmıştır.

1.1. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi: Türkiye

Türkiye’de hükümet sisteminin geçirdiği evrelere tarihsel olarak bakacak olursak; 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesi ile meclis hükümeti sistemi üzerinde değişikliklere gidilmiştir. 1924 Anayasası ile güçler birliği ilkesi devam ettirilmiş fakat cumhurbaşkanlığı makamının kurulması, bakanlar kurulunun oluşturulması, hükümeti onaylama yetkisinin cumhurbaşkanına ait olması gibi etkenlerden dolayı hükümet sistemi karma bir sistem olarak değerlendirilmiştir (Özbudun, 2020: 29).

1961 Anayasasında anayasal organların egemenliğinin Türk Milleti’ne ait olması ve bu egemenliği kullanmada yetkili organlar eliyle kullanılacağı belirtilmiş, parlamentonun görev ve sorumlulukları anayasada ayrı ayrı belirtilerek tek yetkili erk olmaktan tamamen çıkarılmıştır. Anayasanın üstünlüğü kabul edilmiştir (Özbudun, 2020: 28-37). 1961 Anayasası ile birlikte parlamenter sistem kesin ve net şekilde benimsenmiştir.

1982 Anayasasının ilk hali ile birlikte parlamenter hükümet sistemi devam etmiştir. 1982 Anayasasında birçok değişiklik yapılmış, geçmişteki kısa süreli koalisyon hükümetleri, anayasal krizler ve 15 Temmuz 2016 yılında gerçekleştirilmek istenen darbe girişimi sonrasında güçlü bir hükümet sistemine geçiş yapılması gerektiğine ilişkin tartışmaları başlatmıştır. Bu tartışmaların sonucunda 16 Nisan 2017 tarihinde gerçekleştirilen Anayasa değişikliğinin ardından 24 Haziran 2018 tarihinde gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı ve milletvekili genel seçimleri ile birlikte Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçiş yapılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin saf bir başkanlık sistemi olarak değerlendirilmemesine karşın sahip olduğu bazı özellikler sebebiyle başkanlık sistemi ile ortak özellikleri bulunmaktadır. Örneğin yürütme erkinin tekil olması ve cumhurbaşkanının meclis toplantılarına katılım sağlama zorunluluğunun olmaması gibi özellikler başkanlık sistemindeki kuvvetler ayrılığı ilkesine uygun olarak değerlendirilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nin genel özelliklerine bakacak olursak, Cumhurbaşkanı yürütme erkinden tek başına sorumludur. Cumhurbaşkanı ve bakanların parlamentoya karşı herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Yasama ve yürütme erkinin seçimleri karşılıklı olarak

yenileyebilmeleri başkanlık sisteminden farklı bir işleyiş olarak değerlendirilmektedir (Özbudun, 2020: 321).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yasama ve yürütme erki faaliyetlerin gerçekleşmesinde ve faaliyetlerin ortaya çıkması yönüyle birbirinden ayrı olarak düzenlenmiştir (Aydoğdu, 2019: 86-87). Yasama ve yürütme organı birbirinden yumuşak değil sert bir şekilde ayrılmışlardır.

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yürütme erkinin başında yalnızca cumhurbaşkanı bulunmaktadır. Parlamenter hükümet sisteminde var olan iki başlılık hali yani yürütme erkinden sorumlu başbakanlık makamı ile sorumluluğu ve bakanlar kurulunun varlığı ile sorumluluğu tamamen kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi kabul edilmiş, cumhurbaşkanı seçimlerinin parlamento seçimleri ile birlikte aynı günde yapılması kararlaştırılmıştır. Cumhurbaşkanı ve parlamento seçimleri artık 5 yılda bir yapılacaktır. Cumhurbaşkanının görev süresi en fazla iki seçim dönemi olarak belirlenmiştir. Cumhurbaşkanı kendi yardımcılarını ve bakanları atama yetkisine sahiptir. Yürütme erkinde düzenleyici ve bağlayıcı niteliği bulunan kararname çıkarması yetkisi cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı çıkarmış olduğu karar ve kararnamelerle birlikte üst düzey kamu görevlilerini atama yetkisine sahiptir (Güler, 2018: 312).

Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin Resmî Gazete’ de yayınlanması ile birlikte yürütme erki ile ilgili yeni teşkilatlar kuruldu. Kararnamenin kabul edilmesi ile birlikte politikaların uygulanması ve geliştirilmesi ile ilgili politika kurulları ve ofisler ön plana çıkmıştır (Akman, 2019: 39).

1.1.1. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi: Yasama.

1982 anayasasının ilk halinde parlamentoda milletvekili sayısı 400 olarak belirlenmiştir. 1987 anayasa değişikliği ile dört yüz elliye çıkarılmıştır. 1995 anayasa değişikliği ile birlikte milletvekili sayısı beş yüz elliye çıkarılmış en son 2017 yılındaki değişiklik ile bu sayı altı yüz olarak belirlenmiştir (Bakırcı, 2021: 72).

Milletvekili seçilme yaşı değişiklik yapılmadan önce 25 yaş iken değişiklikler ile birlikte 18’ e düşürülmüştür. Milletvekilli seçilmesi için önceden var olan askerliğini yapmış olmak şartı düzenlenerek ilişik durumunun olmama hali olarak belirlenmiştir (Bakırcı, 2021: 73).

Yasama organının görev süresi 5 yıl olarak 1982 anayasasının ilk halinde düzenlenmişti. 2007 yılı değişikliği ile birlikte 4 yılda bir olacak şekilde belirlenen genel seçim süresi 2017 yılında yapılan düzenleme ile birlikte yeniden 5 yıla çıkarılmıştı. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte bakanların parlamento üyesi olma zorunluluğu kaldırılmıştır. Aynı zamanda hem bakan hem milletvekili olma durumu da sona ermiştir. Şöyle ki bakan olan kişi eğer milletvekili ise milletvekilliği sona ermektedir (Bakırcı, 2021: 74).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yürütme erkinin yasama erkine karşı herhangi bir siyasi sorumluluğu bulunmamaktadır. Sistemde gensoru ve güvenoyu mekanizmaları kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanı seçimleri ve Türkiye Büyük Millet Meclisi seçimleri karşılıklı olarak yenilenebilmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin bakanları denetleme yetkisi kaldırılmıştır (Bakırcı, 2021: 75).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin mevcut halinde siyasi partilerin yüzde on seçim barajı kaldırılmıştır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi bilgi edinme ve denetim yolları meclis araştırması, meclis soruşturması, genel görüşme ve yazılı soru olarak düzenlenmiştir (Turan, 2018: 48- 51).

Meclis soruşturması Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından cumhurbaşkanı ve bakanlar hakkında soruşturma yapabilmesidir (Gözler, 2021: 744-745).

Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yasalar milletvekili aracılığı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmaktadır. Sunulan yasa önerileri Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilmesi durumunda yasa olarak kabul edilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, parlamentoyu yasal süreçlerden sorumlu yegâne erk olarak kabul etmiştir. Çıkarılan yasalarla birlikte politikaların ülke genelinde uygulanabilirliğine parlamento katkı sağlamaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yasaların geliş süreci şu şekilde izlenmektedir. Yasa önerileri milletvekilleri tarafından teklif olarak sunulmaktadır. Sunulan yasa teklifleri komisyonlara verilerek görüşme sürdürülür. Komisyonlar görüşmelerini tamamladıktan sonra genel kurulda yapılan oylama sonucunda yasalar geçer (Akman, 2019: 42-43).

Şu an Meclis'te 18 komisyon vardır. Komisyonlar siyasi partilerin aldıkları oyla bağlantılı şekilde seçilmektedir (Turan, 2018: 50).

1.1.2. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi: Yürütme.

1982 Anayasasının ilk halinde yürütme erki cumhurbaşkanı ile başbakan ve bakanlar kurulundan oluşurken, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte yürütme erkinin sahibi yalnızca cumhurbaşkanı olarak belirlenmiştir. Bu yönüyle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde yürütme erki tekil bir yapıya sahiptir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte iki başlı olan yürütme erki tek başlı halde düzenlenmiştir (Akman, 2019: 40-41).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde cumhurbaşkanı seçilmesi ile ilgili süreç şu şekildedir:

Cumhurbaşkanının görev süresinin dolmasından önceki son pazar günü Cumhurbaşkanlığı ve meclis seçimleri aynı gün yapılmaktadır. Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı seçimi, "Mutlak Çoğunluk" esasına dayalı iki turlu bir sistemle yapılır. Birinci Tur: Seçime katılan adaylardan biri, geçerli oyların salt çoğunluğunu alırsa Cumhurbaşkanı seçilmiş olur. İkinci Tur: İlk turda hiçbir aday %50 barajını

geçemezse, en çok oyu alan iki aday ikinci tura kalır. Bu oylama, ilk turu izleyen ikinci Pazar günü yapılır. İkinci turda en fazla oyu alan aday (basit çoğunluk) Cumhurbaşkanı seçilir. Nedeni ne olduğuna bakılmaksızın eğer ikinci tura tek aday kalırsa oylama referandum şeklinde yapılır. Adayın seçilebilmesi için geçerli oyların çoğunluğunu alması gerekir. Yeni cumhurbaşkanının göreve başladığı zamana kadar olan geçiş sürecinde eskisi görevine devam eder. Cumhurbaşkanı seçimi için özel bir kanunda bulunmaktadır (Turan, 2018: 53- 56).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde cumhurbaşkanının siyasi parti üyeliğinden istifa etme zorunluluğu bulunmamaktadır. Parlamenter Hükümet Sisteminde siyasi parti üyeliğine sahip olabilme durumu olan başbakanlık makamı ise tamamen kaldırılmıştır. Cumhurbaşkanı yardımcılığı makamı getirilmiş, cumhurbaşkanı yardımcısının görevlendirilmesi ve görevden alınması yetkisi cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte sıkıyönetim tamamen kaldırılmıştır. Olağanüstü hâl durumu ise savaş, seferberlik, salgın hastalık, kamu düzeninin bozulması gibi durumlarda ülkenin tamamında ya da belirli bir bölümünde cumhurbaşkanı OHAL ilan edebilmektedir. OHAL süresi en fazla 6 ay ile kısıtlanmıştır (Turan, 2018: 57-60).

Cumhurbaşkanı yeni sistemde bireysel işlemler ve düzenleyici işlemler yapabilmektedir. Bireysel işlemler, genel ve soyut kurallar koymak yerine; belirli bir kişiye, duruma veya olaya yönelik, somut sonuçlar doğuran işlemlerdir. Genellikle "Cumhurbaşkanı Kararı" başlığıyla yayımlanırlar. Cumhurbaşkanının bireysel işlemlerine örnek vermek gerekirse atama ve görevden alma işlemlerini sayabiliriz. Cumhurbaşkanı bakanlar ve yardımcılarını atar ve görevlerine son verir. Valiler, büyükelçiler, rektörleri atar (Gözler, 2021: 892-893).

Cumhurbaşkanı tarafından uygulanan işlemlerden bir diğeri de düzenleyici işlemlerdir. Düzenleyici işlemler; sübjektif olmayan, genel ve herkesi ilgilendiren işlemlerdir. Cumhurbaşkanına ait düzenleyici işlemler başlıca kararnameler, cumhurbaşkanlığı yönetmelikleri ve diğer düzenleyici işlemler olarak üç gruba ayrılmaktadır (Gözler, 2021: 895-896).

Yürütme erki teşkilat yapısına bakıldığında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde başbakanlık makamı ve bakanlar kurulu kaldırmış, merkez teşkilatlanmasında cumhurbaşkanına bağlı politika kurulları ve ofisler kurulmuştur, bakanlar kurulu kaldırılmasına rağmen bakanlıklar ise görevine devam etmektedir (Öztürk, 2019: 56).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde bakanlıklara yönelik değişmeler yapılmış eski sistemde 24 olan bakanlık sayısı önce 16’ya düşürülmüştür. Sonra Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın ayrı bakanlıklar yapılmasıyla birlikte sayı 17’ye çıkmıştır. Bakan yardımcılığı makamı korunmuştur.

Parlamerter Hükümet Sisteminde başbakanlık müsteşarlığı devletin en üst kademe devlet memurluğu makamı olarak geçerken Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde başbakanlık kaldırıldığı için başbakanlık müsteşarlığı yerine Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı en üst düzey kademe devlet memurluğu olarak düzenlenmiştir. Devlet teşkilatının düzenli bir şekilde çalışmasında ilkelerin belirlenmesinde, meclis ve kamunun işleyişinden cumhurbaşkanına karşı sorumludur (Turan, 2018: 63).

Yeni sistemde politika kurulları, kamu politikalarının oluşturulması, mevcut durumun analizi ve stratejik kararların alınmasında Cumhurbaşkanı'na doğrudan danışmanlık yapmak amacıyla kurulan üst düzey yapılardır. Bu kurullar, bürokrasi ile siyasi karar vericiler arasında bir tür geçiş görevi görür ve geçiş sürecinde sistemin ilk Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile düzenlenmiştir. Mevcutta 9 adet kurul bulunmaktadır.

Kurulların başkanı Cumhurbaşkanıdır. Ancak kurullar genellikle Cumhurbaşkanı tarafından atanan bir Başkanvekili yönetiminde toplanır. Akademisyenler, eski siyasetçiler, sanatçılar, iş dünyasından isimler ve uzmanlardan oluşur. Her kurulun en az 3 üyesi bulunur. Kurulların sekretarya ve mali işleri Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı tarafından yürütülür (Akman, 2019: 45-46).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile gündeme taşınan tartışma konularından biri de Cumhurbaşkanının siyasi sorumluluğu meselesidir. Meclise karşı siyasi açıdan sorumluluğu bulunmayan Cumhurbaşkanının bizzat halka karşı siyasi sorumluluğu bulunmaktadır (Bolat ve Hatipoğlu, 2024: 242).

1.1.3.Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine yönelik eleştiriler.

Yeni hükümet sistemi hakkındaki tartışmalar ve olumlu ile olumsuz eleştiriler halihazırda sürmektedir. 16 Nisan 2017 itibari ile referandum ile başlayan süreç 24 Haziran 2018 tarihli seçimlerle sonuçlanmış ve yeni hükümet sistemine fiilen de geçilmiştir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin parlamenter sistem olmadığı üzerinde bulunan konsensus sistemin başkanlık sistemi mi yoksa yarı başkanlık sistemi mi olduğu noktasında sağlanamamaktadır (Gözler,2017). Eleştiriler birkaç başlık altında yoğunlaşmaktadır (Güler, 2018: 307-308).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin başkanlık sistemi olduğu ve başkanlık sisteminin merkezîyetçiliği artıracığı düşüncesi getirilen eleştirilerdendir. Bu yeni sistemin yürütme de yetkiyi tek elde toplayacağı için otoriter bir yönetim olacağını ifade edenler bulunmaktadır (Güler, 2018: 309). Bu sistem yürütme erkinin tek sahibi olarak cumhurbaşkanına yetki ve görev vermektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin ülkenin üniter yapısına zarar verebileceği getirilen bir diğer eleştiridir. Türkiye'nin üniter yapısına bu sistemin zarar vereceğini ifade edenler bulunmaktadır. Başkanlık sistemlerinin çoğunlukla federal devletler için tercih edilen ya da uygun olduğu yönünde

görüş bildirmektedirler. Bu sistemin sonraki yıllarda üniter devlet olmaktan vazgeçilip federal devlet olma yolunda atılan adımlardan olduğu düşünülmektedir (Güler, 2018: 309).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin kutuplaşmayı arttıracığına yönelik duyulan kaygılar getirilen bir diğer eleştiridir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin kutuplaşma üzerindeki etkisi hem siyaset bilimi hem de anayasa hukuku açısından en çok tartışılan konulardan biridir. Bu konuda tek bir doğru cevaptan ziyade, sistemin yapısından kaynaklanan farklı perspektifler mevcuttur. Sistemin özündeki 50+1 kuralı, yürütme gücünü tek bir kişide toplar. Parlamenter sistemdeki koalisyon hükümetleri yerine, gücün paylaşılmadığı bir yapı sunması, seçimi bir "hayatta kalma mücadelesi" veya "sıfır toplamlı oyun" (bir tarafın kazanması için diğerinin tamamen kaybetmesi) haline getirerek toplumdaki gerilimi artırabilir. 50+1'e ulaşmak isteyen adayların, seçmen tabanını konsolide etmek için "biz ve onlar" ayrımını (popülist söylemi) kullanmaya daha yatkın olduğu savunulur. Bu da farklı toplumsal kesimler arasındaki duygusal ve kimliksel mesafeyi açabilir. Seçimi %49 ile kaybeden kesimin, yürütme mekanizması üzerinde hiçbir etkisinin kalmaması, bu kitlenin kendisini sistemin dışına itilmiş hissetmesine ve dolayısıyla siyasi yabancılaşmaya/kutuplaşmaya neden olabilir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ilgili olumlu eleştiriler ise şu şekildedir:

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmeden önce uygulanan parlamenter hükümet sisteminin yönetsel açıdan siyasi istikrarsızlığa sebep olduğu yönünde getirilen eleştiriler bulunmaktadır. Parlamenter sistemde siyasi partilerin koalisyonsuz iktidara gelmesindeki zorluklardan dolayı hükümetin kurulması partilerin koalisyon biçiminde örgütlenmesi ile meydana gelebilmekteydi. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nin en temel vaatlerinden biri, Türkiye'nin geçmişte yaşadığı kısa süreli ve istikrarsız koalisyon dönemlerini sona erdirmektir. Bu sistemde yürütme yetkisi doğrudan halk tarafından seçilen tek bir kişide toplandığı için, "hükümet kurulamama" veya "hükümetin dağılması" gibi riskler ortadan kalkmıştır. Sistemin koalisyonları bitirmesinin sağladığı başlıca faydalardan en önemlisinin siyasi istikrar ve yönetilebilirlik olduğu ifade edilmektedir. Bu yeni sistemle birlikte seçim bittiği anda hükümet kurulmuş olur. Pazarlıklar nedeniyle haftalarca süren hükümet kurma görevleri dönemi kapanmıştır. Cumhurbaşkanı 5 yıl için seçilir. Meclis aritmetiğindeki değişimler hükümetin düşmesine (Gensoru ile) yol açamaz. Bu da 5 yıllık kesintisiz bir planlama imkânı sunar.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmeden önce uygulanan parlamenter hükümet sisteminin yürütme erkindeki çift başlı yönetim anlayışının sistemin saf halinde yarattığı sorunlara ek olarak 2007 yılında kabul edilen Anayasa değişikliği sonrası 2014 yılında ilk defa cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi ile bu sorunlar daha da belirginleşmiş, iki başlı olan yönetim sistemi iki tarafında seçimle iş başına gelmesi ile birlikte daha da çetrefilli bir duruma evrilmiştir (Güler, 2018: 310).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçmeden önce uygulanan parlamenter sistemde bürokratik vesayet eleştirisi almaktaydı. Bürokratik aksamalar, direkt olarak halka hesap verilebilir, şeffaf bir yapının olmaması eleştirilmektedir. Parlamenter sistemde siyasi sorumluluğun zayıf olduğu ifade edilmektedir. Koalisyon hükümetleri dönemlerinin hız ve karar alma açılarından da çeşitli riskler taşıdığı ifade edilmektedir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminin bu konularda başarı sağlayacağı belirtilmektedir (Güler, 2018: 310).

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne yönelik olumlu eleştiriler ve bu sistemin savunulma gerekçeleri, genellikle yönetimde istikrar, hızlı karar alma ve vesayet odaklarıyla mücadele eksenlerinde toplanır. İstikrarın kurumsallaşması, etkin ve hızlı karar alma mekanizması, demokratik meşruiyetin artması, vesayet odaklarıyla mücadele, uzlaşma kültürüne ittifaklar yolu ile katkı sağlanacağı çeşitli akademik çalışmalarda ifade edilmektedir.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'nde yürütme erkine yardımcı olan organlar ofisler, politika kurulu ve bakanlıklardır. Yürütmenin tek sahibi cumhurbaşkanı olduğu için onun karar ve iradesi dışında ofis, politika kurulu ve bakanlıkların çok etkili olamayacağı görüşü savunulmaktadır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise politika kurulu, ofis ve bakanlıklarla birlikte cumhurbaşkanlığı politika açısından en etkili kurumdur. Kamu politikası yapım ve uygulama aşamasında cumhurbaşkanına yardımcı olacak bir makam olarak cumhurbaşkanı yardımcılığı makamı bu yeni sistemde kurulmuştur. Cumhurbaşkanı yardımcısı birden fazla atanabileceği gibi sistemin kabul edildiği günden bugüne her dönem bir cumhurbaşkanı yardımcısı atanmıştır (Akman, 2019: 50-51).

1.2. Başkanlık Sistemi: Azerbaycan

1918 yılından başlayarak günümüze kadar gelinen süreçte Azerbaycan'da uygulanmış olan yönetim sistemleri üç kısma ayrılmaktadır. 1918-1920 seneleri arasında Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti bağımsız bir devlet olarak tarih sahnesinde var olmuş ve hükümet sistemi olarak parlamenter hükümet sistemi uygulanmıştır. 1920-1990 seneleri arasında Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliğinin hakimiyeti altında Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyet'inde Sovyet modeli uygulanmıştır. Son dönemde ise günümüzdeki yapı uygulanmaktadır (Hacıyev, 2009: 162). Bugün eski Sovyetler Birliğine bağlı devletlerin çoğunda olduğu gibi Azerbaycan'ın yönetim şekli teknik olarak yarı başkanlık olarak tanımlansa da uygulamada yürütme gücünün aşırı yoğunlaşması nedeniyle güçlü başkanlık özellikleri gösteren kendine özgü bir sistemdir (Abdullayev, 1998: 87). Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası, yürütme yetkisini çok büyük oranda Cumhurbaşkanına vermiştir. 2016 yılında yapılan anayasa referandumu ile bu güç daha da pekiştirilmiştir: 2016'da oluşturulan birinci cumhurbaşkanı yardımcılığı makamı, Cumhurbaşkanından sonra devletin iki numaralı ismidir ve doğrudan Cumhurbaşkanı tarafından atanır. Başbakanın yetkilerini böylece

uygulamada gölgede kalmaktadır. Cumhurbaşkanı, belirli şartlar altında Milli Meclis'i feshetme ve erken seçime gitme yetkisine sahiptir. Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldan 7 yıla çıkarılmıştır ve seçilme sayısında bir sınırlama yoktur (Mehmetoğlu, 2010: 14).

Başkanlık sistemi, devlet yönetiminde yasama (meclis) ve yürütme (başkan) erklerinin birbirinden sert ve kesin çizgilerle ayrıldığı bir hükümet sistemidir. Azerbaycan Cumhuriyeti 1995 Anayasası da yasama ve yürütme erkelerini birbirinden sert ve kesin ayırmaktadır (Gorchuzada, 2019: 62).

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasasında 2016 yılındaki referandumla getirilen değişiklikler önemlidir. Cumhurbaşkanı, belirli koşullar çerçevesinde Milli Meclis'i feshedebilme yetkisi tanınmıştır (Gorchuzada, 2019: 63). Bu durum Milli Meclis'in veya Meclis içinde temsil edilen siyasi partilerin cumhurbaşkanına fesih için başvurması, cumhurbaşkanının bu fesih talebini Anayasa Mahkemesine sunması eğer Anayasa Mahkemesi bu fesih anayasaya uygun bulursa meclisin feshedilmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

1.2.1. Başkanlık sistemi: Yasama.

Azerbaycan Cumhuriyeti'nin yasama organı Milli Meclis'tir (Azərbaycan Respublikasının Milli Məclisi). Azerbaycan Anayasası'na göre yasama yetkisi tek kamaralıdır. Milli Mecliste yüz yirmi beş milletvekili bulunmaktadır. Beş yıl için seçilirler. Üyelerin tamamı tek isimli çoğunluk sistemine göre seçilir. Yani ülke 125 seçim çevresine bölünmüştür ve her çevreden en çok oyu alan aday milletvekili seçilir (Demirelli, 2012: 49-50).

Azerbaycan Milli Meclisi'nde yasama sürecinin mutfağı sayılan ihtisas komisyonları, kanun taslaklarının genel kurula inmeden önce ayrıntılı olarak incelendiği, tartışıldığı ve şekillendirildiği birimlerdir. Milli Meclis bünyesinde şu an aktif olarak görev yapan 15 ana komisyon bulunmaktadır (Rehimli, 2020: 371).

Azerbaycan yasama organı olan Milli Meclis her yıl iki ana dönemde (sessiya) toplanır. Bu dönemlerin başlangıç ve bitiş tarihleri yasayla sabittir: Bahar dönemi 1 Şubat'ta başlar ve 31 Mayıs'ta sona erer. Güz dönemi 30 Eylül'de başlar ve 30 Aralık'ta sona erer. Eğer 1 Şubat veya 30 Eylül hafta sonuna denk gelirse, meclis takip eden ilk iş günü toplanır. Meclisin tatilde olduğu dönemlerde acil bir durum oluşursa olağanüstü oturumlar çağrılabilir. Bu çağrı üç şekilde yapılabilir: Cumhurbaşkanı'nın talebiyle, Milli Meclis Başkanı'nın talebiyle ve en az 42 milletvekilinin imzalı talebiyle yapılabilir (Eskerov, 2002: 337).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde milletvekili (Milli Meclis Müavini) olabilme şartları, Azerbaycan Anayasası ve Seçim Kanunu ile belirlenmiştir. 2016 yılında yapılan anayasa değişikliği ile bazı kriterlerde önemli güncellemeler yapılmıştır. Azerbaycan'da milletvekili seçilebilmek için temel şartlar şunlardır: Sadece Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşları milletvekili seçilebilir. Seçilme

hakkına sahip olan, yani 18 yaşını doldurmuş her Azerbaycan vatandaşı milletvekili adayı olabilir. Eskiden 25 olan yaş sınırı, 2016 referandumunu ile seçme yaşı olan 18'e indirilmiştir. Adayın Azerbaycan'da daimî olarak ikamet etmesi gerekmektedir. Anayasa'nın 85. maddesine göre şu kişiler milletvekili seçilemezler: Başka bir devletin vatandaşlığına sahip olanlar. Başka devletlere karşı resmi yükümlülüğü olanlar. Yürütme veya yargı organlarında çalışanlar. Din adamları ve dini faaliyetlerle profesyonel olarak uğraşanlar. Ağır suçlardan dolayı mahkûmiyet almış kişiler veya hapis cezası çekenler. Mahkeme kararıyla fiil ehliyeti kısıtlanmış kişiler (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, maddə 85).

Azerbaycan'da milletvekili dokunulmazlığı (deputat toxunulmazlığı), halkın temsilcilerinin görevlerini herhangi bir baskı altında kalmadan yerine getirebilmelerini sağlamak amacıyla anayasal güvence altına alınmıştır. Anayasası'nın 90. maddesi bu konuyu açıkça düzenler. Milletvekili seçilen kişi, görev süresi boyunca kişisel dokunulmazlığa sahiptir. Bu dokunulmazlık şunları içerir: Meclis kararı olmadan milletvekili hakkında cezai sorumluluk davası açılmaz. Suçüstü hali hariç olmak üzere; milletvekili tutuklanamaz, gözaltına alınamaz. Milletvekilinin üzerinde, evinde veya aracında arama yapılamaz, kendisi sorguya çekilemez. Milletvekiline karşı idari cezalar uygulanamaz. Milletvekili, ağır bir suç işlerken suçüstü yakalanırsa dokunulmazlık kalkanı doğrudan işlemez. Bu durumda ilgili makamlar milletvekilini gözaltına alabilir ancak durumu derhal Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısı'na bildirmek zorundadırlar (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 90).

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın 95. maddesi, yasama organı olan Milli Meclis'in yetkilerini ve çözümleyeceği konuları belirleyen en kritik maddelerden biridir. Bu madde, devlet yönetimindeki "denge ve denetleme" mekanizmasının nasıl işlediğini gösterir. Milli Meclis, sadece kanun yapan bir kurum değildir; aynı zamanda devletin en üst düzey atamalarında ve stratejik kararlarında onay makamıdır. 95. maddeye göre meclis şu konularda karar vermeye yetkilidir: Seçimlerin düzenlenmesi ve referandum kararlarının onaylanması. Devlet bütçesinin kabul edilmesi ve bu bütçenin kullanımının denetlenmesi. Askeri doktrinin onaylanması, savaş ilanı veya barış yapılmasına onay verilmesi. Uluslararası anlaşmaların onaylanması veya feshedilmesi (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 95).

Cumhurbaşkanı'nın sunduğu birçok üst düzey aday, 95. madde uyarınca meclis onayından geçmek zorundadır: Cumhurbaşkanı tarafından önerilen Başbakan adayının atanmasına onay verir. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Ekonomik Mahkeme hakimlerinin atanması. Merkez Bankası Yönetim Kurulu üyelerinin atanması ve görevden alınması. İnsan Hakları Vekili'nin (Ombudsman) seçilmesi

konularında Milli Meclis onayı gereklidir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 95).

1.2.2. Başkanlık sistemi: Yürütme.

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'na göre Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve yürütme yetkisinin tek sahibidir. Azerbaycan, "güçlü başkanlık" sistemine sahip bir cumhuriyet olduğu için Cumhurbaşkanının yetkileri oldukça geniştir.

Yürütme ve atama yetkilerine baktığımızda hükümeti kurma görevi vardır. Başbakanı (Milli Meclis onayıyla), Başbakan yardımcılarını ve bakanları atar ve görevden alır. Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve diğer yardımcılarını doğrudan atama ve görevden alma yetkisine sahiptir. Merkezi yürütme organlarını kurar, yerel icra hakimiyeti başkanlarını (valileri/kaymakamları) atar. Devlet bütçesini hazırlar ve onaylanması için Milli Meclis'e sunar (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 109).

Yasama ile ilgili yetkilerine baktığımızda Milli Meclis seçimlerinin tarihini belirler. Belirli anayasal şartlar oluştuğunda Milli Meclis'i feshedebilir ve erken seçim kararı alabilir. Milli Meclis'ten gelen kanunları 56 gün içinde imzalar veya yeniden görüşülmek üzere veto ederek geri gönderir. Anayasa değişikliği veya önemli devlet meseleleri için referandum kararı alabilir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 109).

Yargı ve hukuk alanındaki yetkilerine baktığımızda Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve İstinaf Mahkemeleri hakimliği için Meclis'e aday sunar. Diğer alt derece mahkemelerin hakimlerini ise doğrudan atar. Azerbaycan Cumhuriyeti Başsavcısını, Meclis'in onayıyla atar. Mahkumlar hakkında bireysel af kararı verme yetkisine sahiptir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 109).

Savunma ve dış politika alanındaki yetkilerine baktığımızda Silahlı Kuvvetlerin Yüksek Başkomutanıdır. Ordunun üst kademesini atar. Milli Meclis'in onayıyla savaş ilan eder, barış imzalar. Meclis onayı ile olağanüstü hâl veya sıkıyönetim ilan eder. Devleti yurt içinde ve yurt dışında temsil eder, uluslararası anlaşmaları imzalar (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 109).

Azerbaycan Cumhuriyeti Anayasası'nın 100. maddesi, Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için gerekli nitelikleri kesin bir şekilde belirlemiştir. Azerbaycan'da Cumhurbaşkanı adayı olabilmek için gereken şartlar şunlardır: Sadece Azerbaycan Cumhuriyeti vatandaşı olan kişiler aday olabilir. Başka bir devletin vatandaşlığına sahip olanlar aday olamazlar. Azerbaycan topraklarında 10 yıldan fazla kesintisiz ve daimî olarak ikamet ediyor olmak gerekir. Mutlaka yükseköğrenim mezunu olma şartı aranır. 2016 referandumundan önce 35 olan yaş sınırı kaldırılmıştır. Şu anki düzenlemeye göre,

seçilme hakkına sahip 18 yaşını doldurmuş her vatandaş aday olabilir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 100).

Şu özelliklere sahip olan kişiler Cumhurbaşkanlığına aday gösterilemezler: Ağır bir suçtan dolayı mahkumiyeti bulunanlar, başka devletlere karşı resmi bir yükümlülüğü olanlar, mahkeme kararıyla fiil ehliyeti kısıtlanmış olanlar aday olamazlar (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 100).

Cumhurbaşkanı adaylığı sürecine baktığımızda; Siyasi partiler, siyasi parti blokları veya 100 kişiden az olmamak kaydıyla vatandaşların oluşturduğu "seçim teşebbüs grupları" aday gösterebilir. Kişi kendi adaylığını da ilan edebilir. Bir adayın Merkezi Seçim Kurulu (MSK) tarafından resmen tescil edilebilmesi için en az 40.000 (kırk bin) seçmen imzası toplaması gerekir. Bu imzaların tek bir bölgeden değil; en az 60 farklı seçim bölgesinden (her birinden en az 50 imza olacak şekilde) toplanması zorunludur.

Azerbaycan'da Cumhurbaşkanı seçimi, anayasal çerçevesi 2009 ve 2016 yıllarında yapılan referandumlarla önemli ölçüde değiştirilmiş, doğrudan halk iradesine dayanan bir süreçtir. Azerbaycan'da Cumhurbaşkanı iki turlu çoğunluk sistemi ile seçilir: Birinci turda bir adayın seçilebilmesi için geçerli oyların yarısından fazlasını alması gerekir. Eğer ilk turda hiçbir aday %50 barajını geçemezse, seçimi takip eden ikinci pazar günü ikinci tur yapılır. Bu tura ilk turda en çok oyu alan iki aday katılır. İkinci turda en çok oyu alan (basit çoğunluk) aday Cumhurbaşkanı seçilir (Rehimli, 2020: 371).

2016 anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının görev süresi 5 yıldan 7 yıla çıkarılmıştır. 2009 referandumu ile "bir kişinin en fazla iki dönem seçilebilmesi" kuralı kaldırılmıştır. Bu düzenlemeye göre aynı kişi sınırsız şekilde yeniden aday olabilir ve seçilebilir.

Seçim sonuçları Merkezi Seçim Kurulu tarafından ilan edildikten sonra, sonuçların resmileşmesi için Anayasa Mahkemesi tarafından incelenip onaylanması zorunludur. Mahkeme sonuçları onayladıktan sonra seçilen kişi 3 gün içinde yemin ederek görevine başlar.

Azerbaycan Anayasası'nın 105. maddesi, Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması durumunda izlenecek prosedürü net bir şekilde belirlemiştir. 2016 yılında yapılan anayasa değişikliğiyle bu süreçteki sıra değiştirilmiştir.

Cumhurbaşkanlığı makamı boşaldığında, yenisi seçilene kadar tüm yetkiler Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcısı'na geçer. Eğer Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcısı herhangi bir sebeple vekalet edemezse yetkiler sırasıyla Başbakan'a, o da yapamazsa Milli Meclis Başkanı'na geçer. Vekalet eden kişi, Cumhurbaşkanının tüm anayasal yetkilerini kullanır ancak bu süreç geçicidir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 105).

Makamın boşalmasından sonra belirsizliğe yer vermemek adına anayasa kesin bir süre sınırı koymuştur. Makamın boşaldığı tarihten itibaren en geç 45 gün içinde olağanüstü (erken) Cumhurbaşkanı seçimi yapılmak zorundadır (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 105).

Cumhurbaşkanının makamı sadece doğal nedenlerle değil, "ağır bir suç" işlemesi durumunda Anayasa Mahkemesi ve Milli Meclis kararıyla da boşalabilir. Eğer Anayasa Mahkemesi Cumhurbaşkanının ağır bir suç işlediğine dair görüş bildirirse Milli Meclis bu görüşe dayanarak Cumhurbaşkanının görevden alınması için karar alabilir (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 104,105,107).

Azerbaycan hukuk sisteminde Cumhurbaşkanı, yürütme yetkisini kullanırken iki ana türde düzenleyici işlem yapar: Fermanlar ve Emirler (Serencamlar). Bunlar genel olarak Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri başlığı altında düşünülse de içerikleri ve hukuki ağırlıkları bakımından birbirinden ayrılırlar. Anayasa'nın 113. maddesi bu yetkiyi doğrudan düzenler. Ferman (Fərman) daha genel ve kalıcı kurallar koyan, genel esasları belirleyen hukuki belgelerdir. Fermanlar, normlar hiyerarşisinde kanunların altında, ancak Bakanlar Kurulu kararlarının üstünde yer alır. Fermanlar yayımlandığı andan itibaren tüm vatandaşlar, tüzel kişiler ve devlet organları için bağlayıcıdır. Emir / Serencam (Sərəncam) daha çok belirli bir olaya, atamaya veya kısa vadeli teknik konulara yönelik özel kararlardır. Bir bakanın atanması, bir devlet görevlisine madalya verilmesi, belirli bir proje için bütçeden para ayrılması veya bir komisyonun kurulması gibi operasyonel konuları kapsar. Fermanlara göre daha dar kapsamlıdır ve genellikle genel bir hukuk kuralı koymaktan ziyade, mevcut kuralların uygulanmasını sağlar (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 113).

Cumhurbaşkanı bu yetkilerini kullanırken şu anayasal sınırlarla bağlıdır. Kararnameler (ferman ve emirler), Azerbaycan Anayasası'na ve mevcut kanunlara aykırı olamaz. Metinde özel bir tarih belirtilmemişse, ferman ve emirler resmî gazetede yayımlandıkları günden itibaren yürürlüğe girer. Bu belgeler sadece Cumhurbaşkanı tarafından bizzat imzalanır (Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, 1995, md. 113).

Azerbaycan Cumhurbaşkanının siyasi sorumluluğu noktasında bir değerlendirme yapacak olursak Cumhurbaşkanının Milli Meclise karşı siyasi sorumluluğu bulunmamaktadır. Doğrudan halka karşı sorumludur (Bolat, 2025: 611).

1.2.3. Azerbaycan başkanlık sistemine yöneltilen eleştiriler.

Azerbaycan Cumhuriyetinde uygulanan hükümet sisteminin net bir sistem olmadığı başkanlık hatta süper başkanlık, yarı başkanlık sistemleri ile benzerlikler ve farklılıklar taşıdığı çeşitli

çalışmalarda ifade edilmektedir. Sistemin parlamenter sistem olmadığı ise kesindir (Güller, 2020: 810).

Azerbaycan hükümet sistemi, özellikle bağımsızlık sonrası dönemde şekillenen ve 2009 ile 2016 anayasa referandumlarıyla yetkilerin yürütmede toplandığı bir yapıya dönüşmüştür. Bu sistem hem ülke içindeki muhalif kesimler hem de uluslararası insan hakları ve demokrasi kuruluşları tarafından çeşitli açılardan eleştirilmektedir.

Güçler ayrılığı ve yürütmenin hakimiyetine ilişkin eleştiriler bulunmaktadır. Yasama ve yargı organlarının, yürütme karşısında zayıf kalması eleştiri konularından biridir. Çeşitli uluslararası raporlarda yargı sisteminin yürütmeye bağımlı olduğu ve siyasi davalarda bir araç olarak kullanıldığı iddia edilmektedir. Milli Meclis'in büyük oranda iktidar partisi yani Yeni Azerbaycan Partisi ve hükümete yakın isimlerden oluşması, meclisin denetleme işlevini yerine getiremediği eleştirilerine yol açmaktadır (Demirelli, 2012: 134).

2009 yılında yapılan referandumla Cumhurbaşkanının görev süresindeki dönem sınırının kaldırılması, tek adam yönetimi eleştirilerini beraberinde getirmiştir. 2016'da sürenin 5 yıldan 7 yıla çıkarılması, demokratik rotasyonun önünde bir engel olarak görülmektedir. Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcılığı makamının seçimsiz, atama yoluyla belirlenmesi ve geniş yetkilere sahip olması demokratik hesap verebilirlik açısından eleştirilmektedir (Hacıyev, 2009: 145-147).

Azerbaycan Halk Cephesinin özellikle 1989 yılından Azerbaycan Cumhuriyetinin bağımsızlığını ilan ettiği 1991 yılına kadar süreçte yaşadıkları halkın bir kısmı tarafından istikrarsızlık olarak algılanmıştır (Hacıyev, 2009: 143-144). Oysa bu süreç hem bağımsızlığını kazanma süreci hem yeni bir devletin kurulması süreci olduğu için bir anda sorunsuz bir başarı ya da istikrar bekleme fikri de ilk baştan sorunludur. Halkın bu istikrarsızlık halinin nedeni olarak demokrasiyi görmesi ise kendi içinde bambaşka bir sorun olarak ifade edilebilir.

Sovyetlerden ayrılan ülkeler açısından bakıldığında Azerbaycanın bağımsızlığını kazanması ve demokratik adımlar gerçekleştirmesi noktasında onlardan önde olduğu yönünde de görüşler bulunmaktadır. Bu görüşler Azerbaycanın istikrarlı bir ülke olduğunu, Azerbaycan da her geçen gün nitelikli eğitim arttığını, halkın refah düzeyinin istikrarlı bir şekilde yükselmekte olduğunu ve gelişmiş bir demokrasinin olduğunu ifade etmektedir (Hasanov, 2018: 100).

Azerbaycanda merkezi idarenin güçlü olması da eleştirilmektedir. Merkezi idare ile mahalli idareler arasındaki yetki ile görev paylaşımının dengeli olmadığı, yerel yönetimlerin çok zayıf olduğu ve tüm bu özelliklerin aslında temelde hükümet sisteminin yürütmeyi yalnız Cumhurbaşkanına vermesinden kaynaklandığı da getirilen eleştirilerdendir (Hüseynova, 2019: 56).

2. Türkiye ile Azerbaycan Hükümet Sistemlerinin Karşılaştırılması

Türkiye ve Azerbaycan, her iki ülke de Cumhuriyet rejimiyle yönetilse de hükümet sistemlerinin işleyişi ve yapısal detayları bakımından önemli benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır. Türkiye, 2017 anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçerken; Azerbaycan, bağımsızlığından bu yana güçlü bir yürütme erki üzerine kurulu, anayasal olarak görünüşte Yarı-Başkanlık uygulamada Güçlü Başkanlık olarak tanımlanan bir sistemi benimsemiştir (Korkmaz, 2023: 99-100).

İki ülkenin yürütme organının özelliklerini bir tablo ile özetlemek gerekirse;

Tablo 1: Yürütme Organı Yapısı

Özellik	Türkiye: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi	Azerbaycan: Yarı-Başkanlık / Güçlü Başkanlık
Yürütme Başı	Cumhurbaşkanı/ Tek başlı yürütme	Cumhurbaşkanı/ Hükümetin de başıdır
Başbakanlık	Kaldırıldı.	Mevcut ancak sembolik yetkilere sahiptir.
Bakanlar Kurulu	Cumhurbaşkanı tarafından atanır, ona karşı sorumludur.	Cumhurbaşkanı tarafından atanır, Milli Meclisin onayı gerekir.
Cumhurbaşkanı Yardımcılığı	Atama ile gelir, halk tarafından seçilmez.	Atama ile gelir. Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcısı sistemde güçlü.

Yasama ve denetim mekanizmaları açısından bir karşılaştırma yapacak olursak; Türkiyede yasama yetkisi TBMM'dedir. Bakanlar Meclis dışından atanır; eğer bir milletvekili bakan olursa vekilliği düşer. Meclis, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini kanunla geçersiz kılma yetkisine sahiptir. Yasama organının yürütme organını denetleme yollarından olan gensoru mekanizması kaldırılmıştır. Azerbaycanda yasama yetkisi Milli Meclis'tedir. Bakanlar Kurulu'nun oluşumunda Meclis onayı gereklidir. Ancak uygulamada yürütme, yasama üzerinde oldukça baskın bir güce sahiptir.

Seçim sistemleri ve görev süreleri açısından bir karşılaştırma yapmak gerekirse Türkiyede Cumhurbaşkanı ve Meclis seçimleri aynı gün yapılır. Bu, yasama ve yürütme arasında uyum

sağlanmasını amaçlar. Cumhurbaşkanı en fazla iki dönem seçilebilir. Azerbaycanda Cumhurbaşkanlığı ve Parlamento seçimleri genellikle farklı zamanlarda yapılır. 2016 anayasa değişikliği ile Cumhurbaşkanının görev süresi 7 yıla çıkarılmıştır ve dönem sınırı bulunmamaktadır. Sistemdeki temel farklılıklar ile benzerlikleri özetlemek gerekirse Türkiye'de başbakanlık makamı tamamen kaldırılmışken, Azerbaycan'da bir Başbakan ve Bakanlar Kurulu yapısı halen mevcuttur. Ancak Azerbaycan'daki başbakan, klasik parlamenter sistemlerdeki gibi siyasi bir aktörden ziyade, yürütmenin idari koordinasyonundan sorumlu bir figürdür.

Her iki sistemde de Cumhurbaşkanı, yasama organına ihtiyaç duymadan belirli alanlarda düzenleme yapma (kararname çıkarma) yetkisine sahiptir. Her iki sistemde de partili cumhurbaşkanlığı vardır. Türkiye'de Cumhurbaşkanı'nın bir siyasi parti ile ilişkisinin olması sistemin temelidir. Azerbaycan'da da Cumhurbaşkanı genellikle iktidar partisinin genel başkanıdır.

Sonuç

Azerbaycan'ın bağımsızlığını kazanmasının ardından Türkiye ile kurulan diplomatik ilişkiler yaklaşık 33 yıldır kısa dönemli pürüzlere rağmen başarılı bir şekilde sürdürülmektedir. “Tek Millet İki Devlet” anlayışı iki ülkenin ilişkilerinde belirleyici bir slogan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte iki ülke arasında var olan siyasi, ekonomik, askeri ilişkiler en son İkinci Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan topraklarının işgalden kurtarılması esnasında uluslararası arenaya bir kez daha gösterilmiştir. Azerbaycan'a işgal altında bulunan topraklarını kurtarmak için giriştiği bu haklı mücadelesinde Türkiye koşulsuz destek vermiştir. Bu savaşın kazanılmasından sonra 15 Haziran 2021'de imzalanan Şuşa Beyannamesi ile iki ülke arasındaki ilişkiler stratejik müttefiklik seviyesine taşınmıştır.

Günümüzde Türkiye ve Azerbaycan ilişkileri çok boyutlu ve stratejik düzeyde devam ettirilmektedir. İki ülke birbirine daimî surette üst düzey ziyaretler gerçekleştirmektedir. İki ülke devlet adamları göreve geldikten hemen sonra veya önemli bir gelişmenin ardından diğer ülkeyi ziyaret etmektedirler. Makalenin üst kısımlarında açıkladığımız iki ülkenin yasama ile yürütme organları arasındaki benzerlikler ve farklılıkları bir tablo ile ifade edecek olursak;

Tablo 2. Türkiye ve Azerbaycan Hükümet Sistemleri Karşılaştırması

Özellik	Türkiye: Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi	Azerbaycan: Yarı Başkanlık/Güçlü Başkanlık Sistemi
Yürütme Yapısı	Tek Başlı: Sadece Cumhurbaşkanı vardır.	Görünüşte İki Başlı: Cumhurbaşkanı ve Başbakan vardır.
Cumhurbaşkanı Seçimi	Halk tarafından doğrudan seçilir.	Halk tarafından doğrudan seçilir.
Görev Süresi	5 Yıl (En fazla 2 dönem kuralı mevcuttur).	7 Yıl (Dönem sınırı bulunmamaktadır).
Başbakanlık Makamı	Yok. 2018 itibarıyla kaldırıldı.	Var. Cumhurbaşkanı tarafından atanır.
Bakanların Atanması	Cumhurbaşkanı doğrudan atar, Meclis onayı gerekmez.	Cumhurbaşkanı atar, ancak Meclis (Milli Meclis) onayı gerekir.
Yasama Organı	TBMM (600 Milletvekili)	Milli Meclis (125 Milletvekili)
Gensoru / Güvenoyu	Mevcut değil; Meclis hükümeti düşüremez.	Meclis, Bakanlar Kurulu'na karşı itimat yani güven bildirebilir.
Kararname Yetkisi	Geniş; kanunla düzenlenmeyen alanlarda Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi çıkarılabilir.	Mevcut; Cumhurbaşkanı ferman ve sərəncam (emir) çıkarabilir.
Yardımcılık Makamı	Cumhurbaşkanı Yardımcısı (Atama ile).	Birinci Cumhurbaşkanı Yardımcısı (Atama ile).
Seçimlerin Yenilenmesi	Cumhurbaşkanı veya Meclis (3/5 çoğunlukla) seçimleri birlikte yenileyebilir.	Cumhurbaşkanı belirli anayasal durumlarda Meclis'i feshederek erken seçime gidebilir.

En nihayetinde “Tek Millet İki Devlet” anlayışına sahip iki devlet olan Azerbaycan ve Türkiye’nin yasama ile yürütme organları arasındaki ilişkileri ele aldığımızda şu anki hükümet sistemlerinin farklı isimlerle ifade edilse de birçok ortak yönü olduğuna erişilmiştir. Her iki devletin de kendi siyasi, tarihi, jeopolitik özelliklerinden dolayı hükümet sistemleri açısından çeşitli farklılıkları da bulunmaktadır.

Kaynakça

- Abdullayev, C. (1998). *Azerbaycan anayasasında benimsenmiş olan hükümet sistemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Abasov, F. (2000). *Azerbaycan’da yerel yönetim reformları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Akman, E. (2019). Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kamu politikası aktörleri. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 15(1), 35-54.
- Amirov, Z. (2006). *Azerbaycan’da belediyeleşme süreci: Problemler ve çözüm yolları*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aydoğdu, Y. (2019). Yeni hükümet sisteminde cumhurbaşkanlığı işlemleri. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 85-92.
- Bakırcı, F. (2021). Farklı boyutlarıyla cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi. E. Akman (Ed.) *Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde yasama içinde* (ss. 72-93). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bolat, M. E. ve Hatipoğlu, M. (2024). Devlet başkanının sorumluluğu yönünden Türk anayasalarının karşılaştırılması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 54, 233-251.
- Bolat, M.E. (2025). Bağımsız Türk devletlerinde devlet başkanının sorumluluğunun karşılaştırılması, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 20(2), 604 – 630.
- Çelik, Ö. ve Bayraktar, T. (2020). Türkiye’de uygulanan hükümet sistemleri. *Antalya Bilim University Law Review*, 8(16), 367-392.
- Çeliksoy, E. ve Alkan, A. (2020). Yapısal ve işlevsel açıdan İngiltere ve Türkiye yerel yönetimlerinin karşılaştırılması. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(2), 403-414.
- Demirelli, L. (2012). *Azerbaycan Cumhuriyeti kamu yönetimi örgütlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Elma, F. (2007). *Demokrasinin kurumsallaşmasında yerel yönetimlerin rolü Azerbaycan Örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Elma, F. (2013). Azerbaycan’da yerel yönetim yapılanması tarihi deneyim ve mevcut örgütlenme. M. Ökmen., & F. Elma (Ed.) *Türk dünyasında yerel yönetimler: Yapısal işlevsel görünüm ve dönüşüm süreci* içinde (s. 61-80). İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayını.
- Eskero, Z. (2002). *Anayasa hukuku*. Bakü: Bakü Üniversitesi Yayınları.
- Eryılmaz, B. (2015). *Kamu yönetimi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Gorchuzada, K. (2019). *1995 Azerbaycan cumhuriyeti anayasasında cumhurbaşkanı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Gözler, K. (2017). Cumhurbaşkanlığı Sistemi mi, Başkanlık Sistemi mi, Yoksa Neverland Sistemi mi? 16 Nisan’da Neyi Oylayacağız? <http://www.anayasa.gen.tr/never-land.htm>, erişim tarihi: 29.03.2026.
- Gözler, K. (2021). *Türk anayasa hukuku*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- Gözler, K. ve Kaplan, G. (2018). *İdare hukuku dersleri*, Bursa: Ekin Yayınevi.
- Güler, T. (2018). Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve kamu yönetimine etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(39), 299-322.
- Güller, A. (2020). Türkiye’de 2017 anayasa değişiklikleriyle beliren rejimin Azerbaycan hükümet sistemiyle mukayesesi. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 10(2), 796-834.

- Hacıyev, N. (2009). *Başkanlık sistemi ve Azerbaycan örneği*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Hasanoğlu, M. (2008). Azerbaycan Cumhuriyeti’nde devletin yeniden yapılandırılması ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi çabaları. *Sayıştay Dergisi*, (69), 73-90.
- Hasanova, S. (2019). Azerbaycan’da anayasa yapım süreci. *İzmir Barosu Dergisi*, Mayıs Sayısı, 127-159.
- Hasanov, S. (2018). *Azerbaycan Hükümet Sistemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Hüseynova, G. (2019). *Azerbaycan yerel yönetimleri ve belediyeçilik sistemindeki mevcut sorunlar ve çözüm önerileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Hüseyn, R., Ünal, Ö. F. ve Akman, E. (2013). Azerbaycan’da yerel yönetimlerin gelişimi: Merkezi yönetim-yerel yönetim ilişkileri ve Bakü kentinin statüsü hakkında bir değerlendirme. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(1), 163-172.
- Korkmaz, T. (2023). Türk dünyasında hükümet sistemlerinin evrimi. K. Şahin & S. Kol (Ed.) *Bağımsızlığın 30. yılında Türk dünyası analizleri içinde* (ss.89-144). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Yayınları.
- Mecek, M. (2018). Azerbaycan’ın devlet yapısı ve taşra yönetiminde merkez-yerel ilişkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 51-77.
- Mehmetoğlu, E. (2010). *Azerbaycan anayasasında yürütme erki*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Miraliyev, R. (2016). *Azerbaycan’da demokratikleşme çabaları: 1991 sonrası bağımsızlık sürecinin genel analizi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Nacak, O. (2020). Parlamenter ve cumhurbaşkanlığı hükümet sistemlerinden hareketle bakan ve bakanlıkların karşılaştırmalı analizi. *Journal of Management and Economics Research*, 18(1), 138-157.
- Özbudun, E. (2020). *Türk anayasa hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları.
- Öztürk, N. (2019). Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin temel dinamikleri. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 6(15), 69-87.
- Polatoğlu, A. (2003). *Kamu yönetimi*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Przeworski, A. & Teune, H. (1970). *The Logic of Comparative Social Inquiry*, New York: Wiley.
- Rehimli, R. (2020). Azerbaycan Cumhuriyeti’nin devlet yönetimi yapısı ve siyasal sistemi. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3(2), 364-384.
- Taghizade, M. (2021). *Türkiye ve Azerbaycan polis teşkilatlarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Turan, M. (2018). Türkiye’nin yeni yönetim düzeni: Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(3), 42-91.

Extended Summary

The purpose of this study is to reveal the similarities and differences between the government systems of two countries through comparative analysis. It is thought that in studies aiming to compare the government systems of two countries, it is necessary to mention the historical factors that led to the formation of the current government systems of those countries. In this context, the government systems applied from the declaration of the Republic to the present for Türkiye and the process of gaining independence for Azerbaijan are given. After a historical briefing on the acceptance of the government systems of both countries, the general characteristics of the government systems, the legislative and executive bodies of both systems are discussed, criticisms directed to both systems are given and the government systems of the two countries are compared.

The comparative method, a type of qualitative research technique, was used in the study. The main purpose of comparative public administration is to reveal the types of differences or similarities that exist between countries. Comparative public administration is a discipline that examines the administrative systems, structures, operational processes, and government systems of different countries or regions by comparing them using a specific methodology. In short, it is a field of research that seeks to understand how and why the state mechanism operates differently or similarly in different places. In this article, the legislative-executive bodies of Türkiye and Azerbaijan, the general characteristics of their government systems and the criticisms directed to the systems will be examined and the systems will be analyzed through the lens of comparative public administration.

The strategic partnership between Türkiye and Azerbaijan is based not only on historical and cultural ties rooted in the "one nation, two states" doctrine, but also on a multi-dimensional alliance structure centered on military, energy, and economic ties. Particularly with the Shusha Declaration of 2021, these ties were elevated to the level of a formal military alliance; cooperation in the defense industry and the Second Nagorno-Karabakh War reshaped the geopolitical balance in the region. Simultaneously, this partnership, which serves as a critical bridge in Europe's energy supply security through massive energy projects in the region, has become a cornerstone of stability in the Caucasus and integration among the Turkic world.

When the constitutional processes for both countries are compared, different events and different processes have been experienced. For the Republic of Türkiye, the opening of the Turkish Grand National Assembly and the declaration of the Republic are important developments in the preparation of the constitution. For Azerbaijan, the preparation of the constitution, the Parliament of the Azerbaijan Democratic Republic and the gaining of independence were also effective. When the forms of government of Türkiye and Azerbaijan are compared, it is seen that the form of the state is a republic, and both countries have a unitary state structure. The 1982 Constitution of the Republic of Türkiye is currently in force, while the 1995 Constitution of the Republic of Azerbaijan is in force. The presidential system of the Republic of Azerbaijan is also called the presidential system with a prime minister. In Türkiye and Azerbaijan, both Presidents represent their own country as the head of state. The presidential party system is dominant in Türkiye and Azerbaijan. In Azerbaijan, the President is subject to investigation upon request by the Constitutional Court. This is different in Türkiye. In order to investigate, the vote of more than half of the parliament members is required. The same applies to both countries. The situation that applies to both countries is that the candidate who receives the absolute majority of the valid votes in the elections is elected as the President. When we look at the legal arrangement regarding the trial of the Presidents, while Azerbaijan has the right to immunity, it can be tried for acts constituting a serious crime, while for Türkiye, the first arrangement in the constitution stated that it could be tried for the crime of treason, but it was changed and it was held responsible for all kinds of actions. There is a vice-presidential position in both countries. When we look at the structure of the parliament, the legislative power is a singular structure in both countries.

The government systems of Türkiye and Azerbaijan share fundamental similarities in that both countries adopt a unitary state structure and are shaped around a strong executive branch. The Presidential Government System in Türkiye and the Presidential System in Azerbaijan converge on a model where the President is both the representative of the state and the sole administrator of the executive branch. In both countries, legislative bodies are elected by the people; while the principle of separation of powers is accepted at the constitutional level, the executive's influence over the legislature and the President's broad appointment powers are common characteristics in governance. Furthermore, in both systems, the hierarchical structure of the executive branch is emphasized to ensure political stability, and a centralized approach is maintained in administrative organization. In short, the common aspects are: both states are governed from a single center within an indivisible whole; it can be said that both states have a single-headed executive. Executive power belongs directly to the President, who is elected by the people; a separate Council of Ministers or Prime Ministry (abolished in Türkiye and symbolic in Azerbaijan) is not an executive power. The President plays a key role in the appointment of high-ranking public officials and a significant portion of the judicial bureaucracy. In both systems, the executive branch has the power to issue regulatory decrees in specific areas.

In addition to similarities between the two countries, there are also differences. When the government forms of Türkiye and Azerbaijan are compared, it is seen that the form of government is a republic, and both countries have a unitary state structure. The constitutions have the characteristics of a casuistry constitution. Extensive powers have been given to the President of both countries. The regime adopted in both countries appears as a democratic regime. The presidential system of the Republic of Azerbaijan is also called the presidential system with a prime minister. There is a prime minister in the system. In Türkiye, the prime ministry was abolished during the transition to the new system. In Türkiye and Azerbaijan, both Presidents represent their own country as the head of state. Presidential elections are held in both countries. In Türkiye and Azerbaijan, the presidential party system is dominant. When looking at the regulations regarding the trial of presidents, it is stated that Azerbaijan has the right to immunity but can be tried for acts that constitute serious crimes, and it is difficult to carry out a trial. According to the current constitution in Türkiye, the President is held responsible for all kinds of actions. When compared to Azerbaijan, the trial is easier. There is a vice-presidential position in both countries. The president of both countries can renew their own elections without any conditions. Ministers are elected from outside the parliament in both countries, and the same person cannot serve as both a deputy and a minister. The President of Azerbaijan does not have the authority to renew parliamentary elections, but when the President of Türkiye renews his own elections, parliamentary elections are also renewed.